

FORUMUL MASS-MEDIA DIN REPUBLICA MOLDOVA¹

(27 – 28 octombrie 2015)

Foaie de parcurs pentru dezvoltarea mass-mediei în Republica Moldova

Prezentare

Foaia de parcurs reprezintă o privire de ansamblu asupra stării mass-mediei autohtone la momentul desfășurării Forumului mass-media (octombrie 2015), cu accent pe principalele constrângeri și probleme ale domeniului mediatic.

Foaia de parcurs conține un șir de acțiuni pe termen scurt, îndreptate spre asigurarea dezvoltării mass-mediei autohtone, crearea și consolidarea unui climat de concurență loială și independentă editorială a instituțiilor mass-media din Republica Moldova.

Acțiunile au fost identificate și formulate în cadrul Forumului mass-media din Republica Moldova, ediția I (27-28 octombrie 2015), inclusiv la cele 6 ateliere, după cum urmează:

Atelier 1: Dezvoltarea audiovizualului autohton: factori de influență (facilitator – Vasile State)

Atelier 2: Mass-media din Moldova, între informare și manipulare (facilitatoare – Natalia Morari)

Atelier 3: Piața publicității media: reglementări și concurență (facilitator – Ion Terguță)

Atelier 4: Presa online: vizualizări vs informare onestă și responsabilă (facilitator – Dumitru Ciorici)

Atelier 5: Distribuția presei scrise: probleme și potențiale soluții (facilitator – Petru Macovei)

Atelier 6: Formarea profesională a jurnaliștilor în Republica Moldova (facilitatoare – Ludmila Andronic)

Constrângeri

Forumul mass-media 2015 a identificat un șir de constrângeri la diferite niveluri, pentru dezvoltarea mass-mediei în Republica Moldova, inclusiv:

a) Constrângeri la nivelul cadrului normativ

- cadrul normativ din domeniul mass-mediei nu este ajustat la rigorile Uniunii Europene, iar procesul de transpunere a normelor europene în legislația și practica națională în materie de jurnalism democratic decurge extrem de lent;
- ineficiența aplicării normelor legale pentru consolidarea domeniului mediatic;

¹ Forumul mass-media din Republica Moldova a fost organizat de Consiliul de Presă din Moldova, în parteneriat cu Asociația Presei Independente (API), Centrul pentru Jurnalism Independent (CJI), Asociația Presei Electronice (APEL) și Centrul Tinerului Jurnalist (CTJM). În total, în cele două zile, la Forumul mass-media au participat circa 170 de jurnaliști, editori, manageri media, alți reprezentanți ai instituțiilor de presă, reprezentanți ai autorităților, ai unor ambasade și reprezentanțe străine, fundații și organizații internaționale. Rezoluția Forumului poate fi accesată [aici](#). Desfășurarea Forumului mass-media 2015 a fost finanțată de Programul Mass-Media al Fundației Soros-Moldova și co-finanțată de Consiliul Europei și Fundația Est-Europeană din resursele acordate de Guvernul Suediei și Ministerul Afacerilor Externe al Danemarcei.

- lipsa de transparență pe cele mai importante dimensiuni (proprietarii reali ai unor influente instituții mass-media; gradul de concentrare a proprietății, în special în domeniul audiovizualului; funcționarea pieței de publicitate comercială; distribuirea frecvențelor/licențelor pentru activități în sectorul audiovizualului etc.), cruciale pentru dezvoltarea domeniului mediatic;
- lipsa unui cadru legislativ adecvat și a unui cadru instituțional funcțional care ar asigura o concurență onestă și ar elimina practicile monopoliste pe piață;
- lipsa de reforme stringente necesare pentru a stimula jurnalismul democratic;
- caracterul arbitrar al aplicării legislației în vigoare;
- vulnerabilitatea factorilor decizionali în raport cu interesele personale, corporative, de natură politico-ideologică sau economico-financiară;
- lipsa politicilor de încurajare a investițiilor interne și externe în dezvoltarea domeniului mediatic și de stimulare a dezvoltării economice a instituțiilor mass-media independente;
- capacitatea redusă de a proteja spațiul informațional național de invazia produselor mediatice straine și a asigura suveranitatea informațională a statului.

b) Constrângeri în gestionarea domeniului mediatic

- lipsa unei viziuni sau a unei concepții/strategii generale de dezvoltare a mass-mediei autohtone;
- gestionarea defectuoasă ce conduce la o dezvoltare haotică a domeniului, inclusiv o pondere exagerat de mare de instituții mediatice în capitala țării în raport cu cea din mediul rural;
- capacitățile instituționale reduse de gestionare a domeniului, probleme de integritate și birocrație în autoritățile de gestionare;
- mărirea transparenței în activitatea autorităților de gestionare a domeniului mediatic;
- lipsa transparenței în gestionarea pieței de publicitate comercială;
- lipsa unei politici de cadre clare pentru domeniul mediatic;
- tergiversările neîndreptățite în procesul de tranziție la televiziunea digitală terestră;
- lipsa resurselor și a interesului pentru cercetări științifice în probleme de gestionare a domeniului mediatic;
- numărul redus de personal calificat în domeniul concurenței și lipsa expertizelor calificate a practicilor anticoncurențiale;
- impactul redus al mecanismelor de autoreglementare în gestionarea domeniului mediatic;
- lipsa de continuitate în politicile mediatice, cauzată de schimbarea guvernelor.

c) Constrângeri la nivelul instituțiilor formative

- lipsa de instituții formative care ar pregăti manageri în domeniul mass-mediei;
- lipsa centrelor de instruire continuă a cadrelor din domeniul mass-mediei;
- deficitul de elaborări științifice cu aplicabilitate practică în domeniul mediatic;
- incapacitatea instituțiilor formative de a reacționa rapid la nevoile pieței mediatice;
- competențele și abilitățile insuficiente de utilizare a noilor tehnologii în domeniu;
- disonanța între oferta instituțiilor formative și provocările sistemului mass-mediei.

d) Constrângeri la nivel de instituții mediatice:

- eforturile insuficiente și ineficiente în edificarea și fortificarea unui veritabil serviciu public de radio și televiziune;

- capacitatea redusă a instituțiilor mediatiche de a elabora și a implementa politici editoriale corespunzătoare jurnalismului democratic;
- capacitățile manageriale și financiare insuficiente pentru a valoriza potențialul oferit de tehnologiile informaționale;
- vulnerabilitatea și capacitatea redusă de rezistență la presiunile de ordin politic și economico-financiar;
- lipsa posibilităților/capacităților de manevră în situația monopolului pe piața serviciilor de radiocomunicații;
- lipsa unui sistem intern, la nivel de instituții mediatiche, de monitorizare și evaluare a calității produselor mediatiche;
- cooperarea insuficientă între sectorul asociativ de profil și instituții mediatiche în vederea dezvoltării domeniului;
- lipsa de angajamente sau respectarea defectuoasă a angajamentelor cu referire la normele deontologice;
- eforturi minime de profesionalizare și insuficiența cadrului de autoreglementare a activității jurnalistice în mediul on-line.

e) Constrângeri și probleme la nivel de conținuturi mediatiche:

- numărul redus de evenimente reflectate de către instituțiile mass-media, fapt ce nu poate crea o imagine de ansamblu a realității;
- reflectarea masivă a unor teme mai puțin relevante pentru public, în detrimentul altor teme, cu relevanță reală pentru public;
- ponderea exagerată de subiecte realizate în capitala țării și o prezență insignifiantă a subiectelor din mediul rural;
- cazurile frecvente de derogări de la normele profesionale prevăzute de Codul deontologic al jurnalistului din Republica Moldova și de bunele practici jurnalistice;
- prezența masivă a politicienilor în calitate de protagoniști ai produselor mediatiche;
- acceptarea agendei politice în detrimentul celei publice;
- ponderea redusă a știrilor cu caracter conflictual, fapt ce scade din credibilitatea produselor mediatiche;
- dezechilibrul vădit a echilibrului genurilor cu prevalarea protagoniștilor-bărbați;
- dezechilibrul între numărului de produse mediatiche ce reflectă evenimente din UE și evenimente din Rusia sau CSI;
- diversitatea redusă, durata disproporționată, paternitatea și limbajul prevalent străine ale produselor mediatiche;
- numărul redus de produse integrate și valorificarea insuficientă a posibilităților oferite de IT și mediul on-line.

Constatări și concluzii

Constrângerile și problemele existente au la origine lipsa independenței reale a mass-mediei autohtone, ca rezultat al dezinteresului autorităților pentru edificarea unui spațiu informațional propice fortificării democrației, a lipsei de politici mediatiche coerente în general și a unui cadru legal care ar asigura o concurență onestă și ar elimina practicile monopoliste, în particular. Fără intervenții în cunoștință de cauză pe toate dimensiunile: cadrul de reglementare și autoreglementare; gestionarea domeniului mediatic; caracterul concurențial pe piața mediatică și pe piața publicității comerciale; formarea profesională; cercetarea domeniului etc., situația nu va putea fi redresată.

Constrângerile și problemele din domeniul mediatic solicită reforme sistemice profunde, pentru a contracara efectele distrugătoare generate de dezinformare, propagandă, manipulare și intoxicare informațională.

Forumul mass-media 2015 propune *Foia de parcurs* cu următoarele acțiuni care urmează a fi realizate pe parcursul următorului an.

Tabel: Acțiuni pentru dezvoltarea domeniului mediatic în Republica Moldova (octombrie 2015 – octombrie 2016)

Nr.	Acțiuni	Responsabil	Rezultat
1.	Elaborarea, expertizarea, dezbateră publică și adoptarea proiectului Strategiei de dezvoltare a mass-mediei din Republica Moldova în conformitate cu practicile europene	Guvernul Ministerul Justiției Parlamentul	
2.	Elaborarea proiectelor de acte normative în conformitate cu prevederile Strategiei de dezvoltare a mass-mediei din Republica Moldova, inclusiv: <ul style="list-style-type: none"> - un nou Cod al audiovizualului²; - o nouă Lege cu privire la publicitate; - o nouă Lege cu privire la sponsorizare și filantropie; - un nou Regulament al CCA; - un nou Regulament al CO al IPNA Compania "Teleradio-Moldova"; - un nou Regulament al IPNA Compania "Teleradio-Moldova"; - noi Direcții strategice de dezvoltare a IPNA Compania "Teleradio-Moldova"; - completarea Codului deontologic al jurnalistului din Republica Moldova cu prevederi specifice referitoare la presa on-line 	Parlamentul Guvernul CCA CO Consiliul de Presă Organizațiile neguvernamentale din domeniul mass-mediei	
3.	Dezbateră publică, expertizarea și adoptarea de acte normative în conformitate cu prevederile Strategiei de dezvoltare a mass-mediei din Republica Moldova, inclusiv: <ul style="list-style-type: none"> - un Regulament al Comisiei cultură, educație, cercetare, tineret, sport și mass-media a Parlamentului R. Moldova privind desemnarea pe criterii exacte și măsurabile a membrilor CCA și CO al IPNA Compania "Teleradio-Moldova"; - un Regulament al CCA de desemnare pe criterii exacte, măsurabile a candidaților la funcția de membru al CO al IPNA Compania "Teleradio-Moldova"; - un Regulament al CCA de oferire a licențelor pentru duplexele naționale pe criterii exacte și măsurabile; - un Regulament al CO de desemnare/demisie pe criterii exacte, măsurabile a managerilor superiori ai IPNA Compania "Teleradio-Moldova" 	Parlamentul Guvernul CCA CO Organizațiile neguvernamentale din domeniul mass-mediei	
4.	Elaborarea, dezbateră publică, expertizarea și adoptarea proiectului de lege privind	Parlamentul RM,	

² Noul Cod al audiovizualului trebuie să includă prevederi care ar asigura:

- depolitizarea și transparența procedurilor de numire a membrilor CCA și CO IPNA/IPRA, prin instituirea obligației legale de a motiva și argumenta deciziile organelor/instituțiilor abilitate;
- instituirea sancțiunilor diferențiate pentru încălcarea prevederilor Codului Audiovizualului, calculate în funcție de cifra de afaceri a radiodifuzorului contravenient;
- un mecanism de finanțare sigură și suficientă a radiodifuzorilor publici național și regional (IPNA/IPRA);
- obligarea CCA să efectueze cu regularitate monitorizări privind respectarea principiului pluralismului de opinii și a informării corecte, cu aplicarea sancțiunilor.

În procesul de examinare a noului Cod al Audiovizualului, va fi studiată posibilitatea de anulare a prevederii privind Fondul de susținere a radiodifuzorilor.

	completarea <i>Legii concurenței</i> , care să asigure contracararea concentrării proprietății în mass-media și protecția concurenței loiale pe piața de publicitate	Consiliul Concurenței Organizațiile neguvernamentale din domeniul mass-mediei	
5.	Completarea/detalierea compartimentului "Asigurarea securității informaționale" din proiectul "Strategia securității naționale a Republicii Moldova", care să permită elaborarea și realizarea unui plan concret de acțiuni pentru asigurarea securității informaționale, inclusiv pe segmentul mass-mediei și în domeniul cibernetic	Consiliul de Securitate Guvernul RM Parlamentul Organizațiile neguvernamentale din domeniul mass-mediei	
6.	Elaborarea, expertizarea și adoptarea unei legi speciale privind protecția spațiului informațional moldovenesc, care ar prevedea inclusiv condițiile de acces și retransmisie pe piața audiovizuală autohtonă a radiodifuzorilor străini	Guvernul RM Parlamentul Organizațiile neguvernamentale din domeniul mass-mediei	
7.	Respingerea (retragerea) celor două inițiative legislative de modificare a Codului Audiovizualului aflate în curs de examinare în Parlament (nr. 125 din 02.04.2015 și nr. 218 din 22.05.2015) și accelerarea procedurilor de examinare și aprobare a Codului Audiovizualului în redacție nouă (proiectul nr.53 înregistrat la 05.03.2015)	Parlamentul Comisia parlamentară de profil	
8.	Elaborarea și examinarea, în comun cu radiodifuzorii și organizațiile neguvernamentale de profil, a unor amendamente legislative pentru dezvoltarea și creșterea ponderii produsului audiovizual autohton	Parlamentul Comisia parlamentară de profil CCA Radiodifuzorii Organizațiile neguvernamentale din domeniul mass-mediei	
9.	Organizarea unor dezbateri publice pe marginea proiectului Codului Audiovizualului cu participarea radiodifuzorilor, reprezentanților societății civile, ai autorităților și instituțiilor publice cu competențe în domeniul audiovizualului.	Parlamentul Comisia parlamentară de profil	
10.	Organizarea unor dezbateri publice cu participarea tuturor celor interesați pe marginea Proiectului Regulamentului cu privire la procedura și condițiile de eliberare a licențelor de emisie digitale și a autorizațiilor de retransmisie digitale pentru utilizarea multiplexurilor, elaborat de CCA; elaborarea unor criterii clare și transparente de distribuire a pachetelor de servicii de programe în multiplexe inclusiv asigurarea în pachetul de bază a diversității necesare în funcție de interesele telespectatorilor: servicii publice, servicii generaliste, servicii tematice etc.; publicarea informațiilor de interes public privind principiile de distribuire a serviciilor de programe în multiplexe, costurile tranziției, costurile de deservire a multiplexelor etc.	CCA Ministerul Tehnologiei Informației și Comunicațiilor Î.S. „Radiocomunicații”	
11.	Examinarea posibilității de a acorda ajutoare financiare radiodifuzorilor regionali/locali în procesul de tranziție de la regimul de televiziune analogică terestră la cel de televiziune digitală terestră, astfel încât să nu se admită lichidarea acestora	Guvernul CCA	
12.	Reglementarea cotelor de producție audiovizuale, în scopul asigurării unei competiții oneste și instituirea unor cote reduse pentru radiodifuzorii locali ale căror programe se	CCA	

	adreseză unei audiențe locale		
13.	Promovarea unor programe de re tehnologizare și modernizare a radiodifuzorilor publici național și regional (IPNA/IPRA), de trecere la formatul HD	Guvernul	
14.	Organizarea a câte două dezbateri publice anuale privind caietele de sarcini și rapoartele de activitate ale radiodifuzorilor publici național și regional (IPNA/IPRA).	IPNA/IPRA	
15.	Modificarea Legii poștei, prin introducerea obligației operatorului național pentru prestarea serviciilor poștale Întreprinderea de stat "Poșta Moldovei" de a distribui edițiile periodice (ziare și reviste)	Parlamentul Guvernul	
16.	Elaborarea unui program de subvenționare indirectă a distribuției presei scrise de importanță socială, prin acoperirea eventualelor majorări ale tarifelor de distribuție din sursele bugetului public	Parlamentul Guvernul Organizațiile neguvernamentale din domeniul mass-mediei	
17.	Adoptarea unei legi privind ajutoarele de stat pentru publicațiile periodice și instituirea unui fond de susținere a acestora, administrat de un consiliu de administrare, majoritatea membrilor cărora vor fi reprezentanții organizațiilor neguvernamentale credibile din domeniul mass-media	Parlamentul Comisia parlamentară de profil Organizațiile neguvernamentale din domeniul mass-mediei	
18.	Completarea Codului fiscal și a Legii cu privire la bugetul de stat cu prevederi de stimulare fiscală a investițiilor în dezvoltarea instituțiilor mass-media, alte facilități în special pentru instituțiile mass-media locale/regionale	Parlamentul Guvernul	
19.	Aprobarea oricăror decizii și acte normative ce vizează reglementarea activității pe Internet doar după consultări transparente cu actorii relevanți de pe piață (site-uri de știri, operatori de Internet etc.), astfel încât regulamentele privind lupta cu pornografia infantilă și crimele cibernetice să nu limiteze activitatea site-urilor de știri și a altor pagini de informare. Stabilirea unor proceduri clare și exacte, în baza cărora ar putea fi blocare site-urile care încalcă legea, și ar exclude potențiale abuzuri din partea instituțiilor statului.	Guvernul Ministerul Tehnologiei Informației și Comunicațiilor Ministerul Afacerilor Interne Procuratura Generală SIS	
20.	Adaptarea/ajustarea studiilor în instituțiile formative de profil la necesitățile pieței mediatic (noi profesii și specialități, inclusiv cea de management mediatic).	Ministerul Educației al Republicii Moldova Universități	
21.	Promovarea pluralismului mediatic în calitate de domeniu de cercetare, inclusiv la nivel de doctorat și masterat, dar și în calitate de domeniu didactic la facultățile de jurnalism	Ministerul Educației Academia de Științe a Moldovei Universități	
22.	Crearea și susținerea continuă a centrelor de instruire continuă pentru cadrele din domeniul mediatic	Ministerul Educației Universități cu facultăți de profil Organizațiile neguvernamentale din domeniul mass-mediei	
23.	Crearea unei comisii interuniversitare în vederea analizării următoarelor oportunități: a) re-configurarea formatului de studii jurnalistice; b) re-configurarea programelor de studii a limbilor străine la facultățile de jurnalism în vederea studierii acestora în format „nivel de cunoaștere – traducere, adaptare și	Ministerul Educației Universitățile cu facultăți de profil Facultățile de profil	

	<p>scriere a textelor jurnalistice”;</p> <p>c) introducerea specializării “științe media”, care se adresează tinerilor care vor să studieze fenomenul mediatic cu scop de cercetare;</p> <p>d) Sincronizarea procesului formativ cu procesul de producție</p>		
24.	Îmbunătățirea calității studiilor cross-mediatic și pregătirea jurnaliștilor specializați pe domenii, dar universali ca tehnici mediatic (text, imagine, video, audio, digital)	Universitățile cu facultăți de profil Facultățile de profil	
25.	Elaborarea și implementarea în învățământul preuniversitar și universitar (exceptând facultățile de jurnalism) a unui curs special obligatoriu de educație mediatică (media literacy) ca o măsură de protecție împotriva dezinformării, manipulării, propagandei prin intermediul mass-mediei pedagogie etc.); elaborarea și realizarea unui Program național de promovare a culturii cititului în rândul cetățenilor Republicii Moldova	Ministerul Educației Instituțiile de învățământ preuniversitar Instituțiile de învățământ universitar Organizațiile neguvernamentale din domeniul mass-mediei	
26.	<p>Promovarea jurnalismului de calitate prin:</p> <ul style="list-style-type: none"> - monitorizări și prezentări publice ale rezultatelor; - sesizări și autosesizări; - dezbateri și discuții publice; - acțiuni de încurajare a jurnalismului de calitate și de descurajare a non-jurnalismului; - dezvoltarea platformei de dezbateri online pentru profesioniștii din domeniul mass-media www.mediaforum.md pentru facilitarea dialogului despre principalele probleme ale breslei, inclusiv dezbaterile cazurilor de manipulare 	Consiliul de presă Organizațiile neguvernamentale din domeniul mass-mediei Instituțiile mass-media	
27.	Protejarea mass-media online de atacurile cibernetice asupra site-urilor de știri, în special în cazul mediatizării evenimentelor de importanță majoră, investigarea acestor cazuri și comunicarea publică a rezultatelor anchetelor	SIS Procuratura Generală MAI	
28.	Modificarea Legii cu privire la accesul la informație, prin stabilirea unor termene obligatorii diferite pentru oferirea răspunsurilor la solicitările de informații ale instituțiilor mass-media și jurnaliștilor, în funcție de complexitatea informației solicitate (15, 5 zile și 24 de ore)	Parlamentul Comisia parlamentară de profil Organizațiile neguvernamentale din domeniul mass-mediei	
29.	Examinarea posibilității de identificare a unui mecanism de certificare a jurnaliștilor și reprezentanților instituțiilor mass-media	Consiliul de Presă Organizațiile neguvernamentale din domeniul mass-mediei	

Note:

1. Tabelul de acțiuni este aprobat prin consens, acțiunile având caracter de recomandări
2. Compartimentul "Rezultat" din Tabel va fi completat pe măsura realizării acțiunilor
3. Modul și gradul de implementare a prevederilor *Foii de parcurs* vor fi parte din agenda fiecărei ediții ulterioare a Forumului mass-media din Republica Moldova.